

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april kl. 1/2 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 20 kap. 2 § strafflagen.

Närvarande: herrar Lindhagen, K. Larsson*, Rogberg, Alexanderson*, greve Spens, Petré, Dahl*, Valerius Olsson*, Lars Olsson, Pettersson i Bjälbo*, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Karlsson i Fjäl, Borg*, Holmdahl* och Rehn.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 171, har herr *Molin* i Dombäcksmark anfört följande:

Motionen.

»Den skada och förödelse, som kådplockningen förlidet år åstadkommit å skogarna, manar till att åtgärder omedelbart vidtagas i syfte att göra kådan värdelös i handeln och såmedelst rädda våra skogar från ytterligare förstörelse. Det har nämligen visat sig, huru hänsynslöst kådplockarna i allmänhet burit sig åt, i det de huggit i granarna vid kådans lossande samt icke ens aktat för rov att skada friska träd för att skaffa framtida skördemöjligheter. Slikt måste med lagstiftningens och administrationens alla medel i tid stävjas, eljest är hela vårt skogsbestånd av gran i fara, ett förhållande, som på intet sätt kan uppväga den tillfälliga förtjänst kådplockningen fört med sig. Själva tillgången på kåda visar i och för sig att mycken skog finnes, som är skadad. Det är dock med kådan som med ruvan på ett sår, den skyddar trädstammen mot invandrande förmultningsbakterier liksom ruvan skyddar såret mot infektion. Det borde därför stå för envar klart, att avlägsnandet av kådan från trädet prisgiver det-

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 9 saml. 27 häft. (Nr 30.)

samma åt sjukdom och röta. Invändningen, att ett skadat träd, ju förr dess hellre bör avverkas, lämnas åt sitt värde, då kådbildning i och för sig ej behöver betyda att trädet är så skadat, att det ej längre förmår att växa och då skogsägaren ej kan anses skyldig att sköta skogen så individuellt, att varje träd med mer eller mindre stor kådbildning skall avverkas. Allra minst torde skogsägaren hava skyldighet eller nytta av att avverka sådana träd, sedan kådplockaren genomströvat skogen och berövat träden deras motståndskraft mot sjukdomar och död. Det är mig visserligen bekant, att den åskådningen på sina håll gör sig gällande, att skogen är eller åtminstone bör vara en alla och envar tillkommande naturtillgång eller nationalrikedom och att de fattiga därför ej böra förmenas sin rätt att åtminstone få taga kådan från träden. Det är mig ej bekant, hurvida denna åskådning jämväl är villig tolerera, att fattigt folk skall ha rätt att plocka kåda på och förstöra statens egna skogar. Förmodligen passar ej doktrinen om den fria kådplockningen in, då det gäller statens egna skogar, varav konsekvensen borde bli, att vad som ej tolereras med avseende på statens egna skogar ej heller bör tolereras på enskildas skogar. För övrigt lär kådplockningen minst av allt hava utövats av fattigt folk. Erfarenheten har tvärtom under kådepidemiens och kådjobberiets dagar lärt, att de fattiga i ytterst liten utsträckning kunna beskyllas för de hänsynslösheter till vilka framför allt mera burget folk, dess tjänstehjon och barn hava gjort sig skyldiga. I förlitande på sin ställning i samhället ha de ansett sig kunna fara fram hur som helst. Slikt är sannerligen ingenting att uppmuntra, och ofattbart är, att Kungl. Maj:t i den utsträckning det skett, kunnat tillåta trafiken.

Av kådplockarnas tillvägagångssätt att döma, anse de, att kådplockning å annans mark är en fri- och rättighet som tillkommer envar svensk medborgare, att kådplockningen alltså är en fullt laglig hantering, evad den sker på egen eller annans mark och att skogsägaren ej kan lagligen beivra olovlig kådplockning. Samma uppfattning gäller också kottplockningen, som tidvis på sina ställen också varit, så att säga, epidemisk och övergått till sådana former, att skogsbestånden varit i allvarlig fara. På sistone har nu också jobberiet med *barr* börjat florera, med följd att trädens årsskott ej ens få vara i fred. Min mening är nu den, att i den mån svenska medborgare ej hava förmåga att på sunt och förnuftigt sätt till egen och samhällets vinning bruka en inbillad eller verklig rättighet, bör en sådan rättighet helt enkelt indragas. Av strafflagens 20 kapitel 2 § synes framgå, att såväl kåd- som barr- och kottplockning å annans skog och mark ej är

förenad med ansvarspåföljd. Omsorgen om skogen, som dock är en av Sverges största och viktigaste naturtillgångar, bjuder därför, att strafflagens 20 kap. 2 § kompletteras i nödiga stycken.

Men det är ej nog därmed. Alla strafflagsbestämmelser till trots skola kåd-, barr- och kotttjuvar komma att husera å enskildas skogar, så länge de hoppas på att Kungl. Maj:t skall kunna förmås att meddela licenser, eller uraktlåta att i övrigt fatta sådana avgöranden, varigenom åtminstone kåda och barr bli värdelösa ting uti handeln. Med hänsyn till Kungl. Maj:ts hittills ådagalagda politik uti dessa stycken lär en direkt hemställan vara på sin plats från riksdagens sida till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte permanent och ovillkorligt upprätthålla det meddelade exportförbudet å kåda, samt, i den mån det redan ej är verkställt, även utfärda och på liknande sätt upprätthålla exportförbud å barr, ävensom i övrigt vidtaga sådana åtgärder, som kunna finnas nödiga i syfte att förhindra uppkomsten av inhemsk industri med kåda eller barr som råvara.

Då såväl dessa sistnämnda yrkanden som yrkandet på ändring av 20 kap. 2 § strafflagen ej lämpligen kunna sammanföras uti en och samma motion, inskränker jag mig till att i denna motion yrka, att riksdagen för sin del måtte besluta följande förändrade lydelse av 20 kap. 2 § i strafflagen:

'Den som å skog eller mark, däri han ej äger del eller den han ej innehaver eller äger rätt att nyttja, olovligen faller träd i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller i sådant uppsåt olovligen tager av växande träd kåda, ris, gren, barr, näver, bark, löv, bast, kott, ollon eller nötter, varde ändå att han det icke bortfört, ansedd såsom hade han stöld förövat, där värdet går över 15 riksdaler. Går det ej över 15 riksdaler, vare lag som i 24 kapitlet sägs'.»

Den genom motionen väckta frågan har förut delvis varit föremål för riksdagens behandling, i det att i en motion vid 1914 års senare riksdag hemställdes, »att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under omprövning, huruvida icke i strafflagen borde meddelas uttryckliga bestämmelser, ägnade att bereda skydd mot olovligt tillägnande av kott, ävensom därefter för riksdagen framlägga det förslag till lagstiftning i ämnet, vartill omständigheterna föranleda.»

Frågans föregående behandling.

I sitt över denna motion avgivna utlåtande anförde lagutskottet vid nyssnämnda riksdag följande:

»I förevarande motion har föreslagits, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning, huruvida och på vad sätt olovligt tillägnande av kottar må kunna bliva belagt med straff. Enligt vad motionären meddelat, avser hans framställning emellertid endast olovligt tillägnande av kottar från växande träd. Utskottet, som ej heller finner anledning föreligga att i lagstiftningsväg inskrida mot insamling av kottar från marken eller från hyggen och vindfällena, har däremot funnit frågan om lämpliga åtgärder till skydd emot olovligt tillägnande av kottar från växande träd vara av beskaffenhet att påkalla närmare uppmärksamhet.

Nu gällande strafflags bestämmelser om olovligt tillägnande av skogsprodukter från annans mark hava sin plats i lagens 20 och 24 kapitel. Beträffande särskilt tillägnande av produkter från växande träd återfinnes stadgande härom i sistnämnda kapitel 3 §, som har följande lydelse:

'Fäller, syrer eller bläcker man olovligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller tager olovligen där växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon eller nötter; varde, evad han det bortfört eller ej, straffad för åverkan, där ej efter 20 kap. gärningen skall annorledes anses; och vare straffet böter, högst ettusen riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

Äro omständigheterna synnerligen försvårande: då må till straffarbete i högst ett år dömas.'

Går värdet av det tillgripna över femton kronor, skall förfarandet jämlikt 20 kap. 2 § strafflagen anses såsom stöld.

Bland dessa sålunda i strafflagen angivna objekt för åverkan eller stöld upptagas icke kottar; och olovligt tillägnande av kottar från växande träd lärers alltså icke falla under ovanberörda lagrum. Att däremot, på sätt motionären framhållit, straffpåföljd inträder för den, som vid insamlande av kottar åstadkommer skada å växande träd genom avbrytande av grenar och toppar eller eljest, kan icke vara föremål för någon som helst tvekan.

Vid bedömande av nu föreliggande fråga synes utskottet uppmärksamhet i främsta rummet böra ägnas åt de ur skogsvårdssynpunkt menliga följderna av en obegränsad frihet för envar att från växande träd insamla kottar. Såväl den framställning, vilken i sådant hänseende lämnats i motionen, som åtskilliga av tjänstemän vid skogsstaten i olika delar av landet gjorda uttalanden, av vilka utskottet haft tillfälle att taga del, synas näm-

ligen giva vid handen, att insamling av kottar flerstädes bedrivs på ett sätt och i en omfattning, som icke blott åstadkommer skada å den växande skogen utan även i viss mån äventyrar skogens återväxt. Av omförmälda uttalanden har utskottet sålunda inhämtat, att i samband med ökad efterfrågan av barrträdsfrö insamling av kottar å senare tid utan jordägarens medgivande bedrivs i alltjämt stigande omfattning, samt att de personer, vilka sålunda insamla kottar, föröva betydande åverkan å skogen, särskilt genom att avbryta toppar och grenar av yngre träd. Det lärers till och med hava inträffat, att de vid avverkning till återväxtens betryggande kvarlämnade fröträden berövas sina kottar. Särskilt har från Norrbottens län uppgivits, att därvarande skogsvårdsnämnd vid flera tillfällen mottagit klagomål från befolkningen över den olovliga insamling av kottar, som där äger rum. I anledning härav och då de kottar, som utbudits till salu, mestadels härstammat från ännu ej tillräckligt utvecklade träd och därför befunnits lämna frö av mindre god beskaffenhet, har nämnden, enligt samma uppgift, ansett sig förhindrad att under innevarande år uppköpa kottar från orten.

Nödig hänsyn därtill att vid insamling av kottar skada å träden undvikes samt att kottar icke skördas från sådana träd, som lämna mindervärdigt frö, lärers i regel icke kunna förväntas av annan än skogens ägare. Därest insamling av kottar, såsom nu synes vara fallet, i avsevärd utsträckning är förenad med skadegörelse å träden, skulle visserligen även enligt gällande lag ett sådant förfarande kunna beivras genom åtal vid domstol. Dylika åtal torde dock synnerligen ofta vara förbundna med svårighet att åstadkomma erforderlig bevisning och skulle därför i de flesta fall icke leda till den skyldiges fällande. Det synes sålunda utskottet vara uppenbart, att ett förbud mot insamling af kottar från växande träd å annans mark ur forstlig synpunkt är synnerligen påkallat.

Förutom av vad sålunda ur förenämnda synpunkt kan anföras till stöd för införande av lagbestämt skydd mot olovlig insamling av kottar synes skäl för en dylik lagstiftningsåtgärd kunna hämtas även från jordägarens intresse av att lämnas i okvald besittning av de å hans träd växande kottarna. Vid tiden för nu gällande strafflags tillkomst hava kottar utan tvivel för jordägaren representerat ett mycket ringa värde, som han endast sällan i någon mera avsevärd omfattning tillgodogjorde sig. När därför strafflagen bland stöld- och åverkansobjekten upptager ollon och nötter men icke kottar, torde detta hava stått i full överensstämmelse med grundsatsen att förbehålla jordägaren de produkter, som för

honom kunde anses äga ekonomiskt värde. Först under senare år har i samband med vidsträcktare skogskultur inträtt en ökad efterfrågan av tall- och granfrö, och såsom följd härav har uppkommit en betydande stegring av kottarnas värde. Jordägaren synes vid sådant förhållande med fog kunna äga anspråk på enahanda straffskydd mot olovligt tillägnande av kottar, som lagstiftningen sedan lång tid tillerkänt honom i fråga om ollon och nötter. Förutom den förlust, som tillskyndas honom därigenom att han förhindras att själv tillgodogöra sig kottarna å honom tillhöriga träd, kan han under vissa förhållanden få vidkännas även direkta utgifter, såsom för frösådd och liknande ändamål. Det allmänhetens intresse, som må förefinnas i upprätthållandet av en sedan gammalt ej ifrågasatt rätt att insamla kottar å annans mark, måste vara av underordnad betydelse i jämförelse med de viktiga hänsyn, som framför allt ur skogsvårdens synpunkt kräva tillgodoseende, och samma intresse varder för övrigt enligt utskottets mening fortfarande i skälig omfattning tillgodosett därigenom, att rätten att insamla kottar från marken eller från hyggen och vindfällen icke beröres av den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt straffbestämmelser må kunna meddelas till förekommande av olovligt tillägnande av kottar från växande träd å annans mark, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.»

Denna utskottets hemställan bifölls av första kammaren med 86 röster mot 38, men avslogs av andra kammaren med 99 röster mot 67.

*Utskottets
yttrande.*

I förevarande motion har föreslagits sådant tillägg till 20 kap. 2 § strafflagen, att jämväl olovligt tillägnande från växande träd å annans mark av kåda, barr och kottar bleve belagt med straff.

Genom proposition, nr 117, till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 20 kap. 2 § och 24 kap. 3 § strafflagen, åsyftande sådan ändring av nämnda lagrum, att olovligt tillägnande av kåda från växande träd å annans mark bleve belagt med straff. På hemställan av lagutskottet har riksdagen den 29 nästlidne mars antagit den föreslagna lagen att träda i kraft den 20 innevarande april. Den i motionen väckta frågan såvitt angår tillägnande av kåda har sålunda redan vid riksdagen vunnit slutlig behandling.

Beträffande motionen i övrigt anser sig utskottet icke böra inlåta sig på den som bekant mycket olika bedömda frågan, huruvida enligt hittills gällande rätt barr och kottar samt andra jämförliga skogsmarkens produkter äro att betrakta som jordägarens tillhörighet eller huruvida med fritt tillträde till markområdet även följer frihet för envar att tillägna sig dylika produkter. Den förevarande lagstiftningsfrågan bör nämligen, enligt utskottets uppfattning, väsentligen bedömas ur nationalekonomiska synpunkter. Visar erfarenheten, att det fria tillägnandet av vissa skogsprodukter numera tagit sådana former, att det i avsevärd utsträckning medför våda för själva skogsbeståndet eller skogsåterväxten, bör man i det helas intresse icke tveka att, i likhet med vad i jämförliga fall sedan länge skett i åtskilliga andra länder, reglerande inskrida. Men en sådan reglering lär svårligen kunna ske i annan väg än genom förbud i den ena eller andra ordningen mot att utan ägarens eller innehavarens tillstånd eller i strid med av honom kungjord fridlysning tillägna sig vissa produkter — ett förbud som för att ernå tillfredsställande effektivitet tydligen ock måste förses med straffsanktion.

I fråga om tillägnande av barr har utskottet icke blivit övertygat om att särskilt skydd för närvarande är av behovet påkallat. I den mån det må förekomma, att barr tages av växande träd i sådan omfattning, att träden därav skadas, kan det dessutom ifrågasättas, huruvida icke det i strafflagen upptagna förbudet mot olovligt tillägnande av ris därå är tillämpligt.

Däremot finner utskottet det av ovan omförmälda tidigare utredning, vilken överensstämmer med erfarenheter, som åberopas av motionären och vitsordats inom utskottet, vara tillräckligt upplyst, att det fria insamlandet av kottar från växande skog numera i många landsdelar försiggår på ett sätt, som är en verklig fara för både skogsbestånd och återväxt. Det synes obestriddligen i stor utsträckning förekomma, att träden skadas och, vad särskilt gran beträffar, t. o. m. toppar avbrytas vid insamlares vårdslösa framfart, likasom ock fröträdsställningar, kvarlämnade till återväxtens betryggande, bliva för sitt avsedda ändamål verkningslösa genom att kottarna bortplockas från fröträden. Erinras bör, att med här ifrågasatt lagstiftningsåtgärd det likvisst komme att stå envar fritt icke blott att insamla nedfallna kottar utan ock att taga sådana från vindfallen och hyggen.

Det har invänts, att då det icke väsentligen är mot kottinsamlandet i och för sig, utan mot i samband därmed förövad skadegörelse

å träden, som de berättigade klagomålen riktas, så vore i själva verket det önskade skyddet delvis redan lagstadgat och kunde, i den mån så ej är fallet, utvidgas, utan att hinder läggas för en lojalt bedriven insamling. För de flesta fall av här åsyftade skadegörelse lär emellertid för närvarande icke stadgas något straff, och vissa ej obetydliga svårigheter torde ock vara förbundna med en direkt härpå inriktad lagstiftning. För utskottets ståndpunkt har emellertid isynnerhet varit bestämmande, att en lagstiftning, sådan som den nyss ifrågasatta, i själva verket komme att sakna effektivitet. De allvarsamma svårigheter att åstadkomma tillräcklig bevisning rörande åtalad förseelse, som på förevarande område alltid komma att förefinnas, skulle ökas ända därhän att alldeles förhindra lagens ändamål, så framt ej denna bevisning får inriktas på själva det olovliga insamlandet.

Ehuru således utskottet är i princip ense med motionären, såvitt hans motion avser förbud mot olovligt insamlande av kottar, finner utskottet sig varken kunna förorda motionärens lagändringsförslag i denna del oförändrat eller vara i tillfälle att självt framlägga en utarbetad lagtext. Dels lär nämligen en ändring i det lagrum, motionen tagit i sikte, återverka å stadganden i 24 kap. strafflagen, dels bör måhända ock komma under övervägande, huruvida med hänsyn till de vitt skilda förhållandena i olika landsdelar man i stället för allmänna strafflagsstadganden eller vid sidan av sådana bör tillita andra utvägar, exempelvis av Konungens befallningshavande utfärdade vitesförbud.

På grund härav får utskottet hemställa,

1:o) att riksdagen, i anledning av förevarande motion, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående lämpliga åtgärder till skydd mot olovligt tillägnande av kottar från växande träd å annans mark samt därefter för riksdagen framlägga de lagförslag, vartill utredningen kan föranleda;

2:o) att motionen, såvitt den avser straffskydd mot tagande av barr, ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

3:o) att motionens yrkande ifråga om tagande av

kåda från växande träd må anses besvarad genom riksdagens förut i detta ämne redan fattade beslut.

Stockholm den 23 april 1917.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Reservationer:

a) av herr *Lindhagen*, som vid punkt 1:o anført följande:

Motionen är föranledd av den kådplockning på andras skogar, som på vissa ställen i Norrland under senaste tid organiserats av företagsamma personer (»kådgulasch») och mångenstädes antagit synnerligen skogförödande former. Mot detta har motionären påkallat något ingripande. I sammanhang härmed har motionären äskat åtgärder jämväl mot kottplockning och »jobberiet med barr», såsom det synes på grund av liknande erfarenhet rörande dessa skogsprodukters tillägnande på senare tider i enahanda syfte.

Till en början må då erinras, att ifrågavarande erfarenheter hava sin grund i nu rådande krigskonjunkturen. De stora missbruk, som dessa må hava föranlett, kunna antagas skola väsentligen upphöra efter världskriget, även om tilläventyrs möjligheter till vinst genom organiserad exploitering av andras skogar numera uppmärksammas och därför i större mån än tillförene komma att utnyttjas. Botemedlet mot de under kriget uppkomna farorna lära ock knappast vinnas med de i motionen anvisade utvägarna. Därtill fordras effektivare åtgärder. Motionären angiver också, att alla strafflagsbestämmelser bli överksamma, så länge den organiserade gulaschen hoppas på att Kungl. Maj:t skall kunna förmås att meddela licenser eller uraktlåta att i övrigt fatta sådana avgöranden, varigenom åtminstone kåda och barr bli värdelösa ting uti handeln.

Den lagstiftning, som nu ifrågasättes, bör därför bedömas på grund av dess betydelse för kommande tider efter fredens återupprättande. Mot skadegörande kådtagning har redan vid denna riksdag fattats beslut såvitt

botemedlet kan sökas i straffbestämmelser. Någon lojal utkomst för den fattigare ordsbefolkningen torde ej heller nu eller framdeles därigenom bliva träd för nära. Annorlunda ställer sig detta med kottplockning, som mångstades lærer bereda en välbehöblig biförtjänst. Även ur den av utskottet åberopade nationalekonomiska hänsynen kan det lika väl inträffa, att ett förbud mot varje kottplockning från träd skulle i vårt vidsträckta skogsland övervägande bliva förlustbringande ur nationalekonomisk synpunkt.

Kotttagning i förening med skadegörelse är redan nu belagd med straff. Att utsträcka straffet till icke skadegörande kottplockning står icke i samklang med svenska folkets av förhållandenas natur skapade plägseder och rättsuppfattning. Ollon och nötter anses flerstades vara var mans ägendom, och brytandet av grenar i annans skog och mark, för att sätta i vaser och vattenglas i hemmen, anses allmänt vara särdeles tillåtligt. Om man nu flikar in kottarna i strafflagen vid sidan av riset, grenarna, ollonen och nötterna, så har detta nog ej större effekt än det förra straffskyddet.

God ordning måste främst främjas genom folkupplysning och en organiserad vädjan till människornas rättskänsla och samfundsanda. Det vore säkerligen verksammare, om skogsvårdsintressets målsmän sökte sig fram på dessa vägar. Statens och enskildes skogstjänstemän borde genom föredrag, broschyrer, tidningsartiklar i sina orter för sin del medverka till folkets karaktärsdaning även på detta område. Den ständiga vädjan till strafflagen såsom enda läromästare är säkerligen ett fruktlöst bemödande.

Vad nu sagts om kottplockning gäller även om tagande av barr, vars förekomst motionen för övrigt ej närmare utrett och varom utskottet ej heller har sig något bekant.

På grund härav och under åberopande jämväl av vad ytterligare anförts i reservationen till lagutskottets utlåtande nr 8 vid 1914 års senare riksdag, hemställes,

att ifrågavarande motion, i vad den avser straffskydd för all kotttagning från växande träd, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

b) av herrar *Petrén*, *Persson* i Norrköping, *Karlsson* i Fjäl och *Borg*, som i huvudsak instämt med herr Lindhagen.